

Vierde Round Table Duurzame Impactmakers

IN 2050 VOLLEDIG CIRCULAIR: WE GAAN HET HALEN

TEKST Peter Bekkering

BEELD Patrick Post

De markt moet in 2050 volledig circulair zijn. De meeste deelnemers aan de vierde Round Table van Smart WorkPlace en ISS Facility Services zijn ervan overtuigd dat dat gaat lukken. Wel benoemen ze gedrag daarbij als een van de cruciale factoren. Maar ook daarvoor zijn oplossingen zoals storytelling en positief stimuleren.

De deelnemers beginnen de Round Table met aangeven wat circulariteit voor hun organisatie betekent. Esther ter Braak stelt dat circulariteit bij ISS niet echt een doel op zich is, maar wel een manier om de klimaatimpact naar beneden te krijgen. Door circulair inkopen worden minder nieuwe grondstoffen gebruikt, wordt minder land gebruikt en wordt minder CO₂ uitgestoten. Chris Steensma legt uit dat de RVO niet alleen actief is in de bedrijfsvoering maar ook in de keten waardoor het mogelijk is om circulariteit ruimer te interpreteren: "Belangrijk is daarom voor ons de circulaire inkoop, want als we dat aan het begin van de keten goed doen, kunnen we vervolgens in de hele keten meenemen." Bij Sweco zit circulariteit en duurzaamheid in het businessmodel verankerd, aldus Kitty Sluisman. "Daarin proberen we enerzijds

als facilitaire dienst te faciliteren en anderzijds door het in onze facilitaire dienst aan te bieden. Dat gaat van circulaire thuiswerkplekken en circulaire inkoop tot duurzame huisvesting en duurzame mobiliteit." Jochem Streekstra van FMHaaglanden wijst erop dat voor hem 'behaviour' essentieel is om circulariteit en duurzaamheid te kunnen borgen. "In het algemeen merk ik namelijk nog heel erg dat mensen in hun vaste stramien en gedachten zitten." Dennis Meesters, verantwoordelijk voor de kantoren bij FrieslandCampina, probeert bij de natuurlijke momenten bij de gebouwen niet alleen zo Parisproof mogelijk te zijn, maar ook zoveel mogelijk in te zetten op hergebruik. Hij blijft echter wel bescheiden: "Overall staat circulariteit bij ons nog in de kinderschoenen, vandaar dat ik hier vooral ben om te leren en om meer matu-

rity op dit onderwerp te krijgen." Daarbij kan hij misschien wel terecht bij Joris de Schepper die als kwartiermaker bij de Dienst Justitiële Inrichtingen voor de uitdaging staat om van het Herman Gorter-complex in Utrecht het eerste energie-neutrale rijkskantoor van Nederland te maken. "Daarbij heb ik de eer om het kantoor te voorzien van een circulaire inrichting en een zo duurzaam mogelijke dienstverlening."

CIRCULAIRE WERKPLEKKEN

Vervolgens werpt moderator Wim Kooyman de eerste stelling op tafel: *Het organiseren van circulaire werkplekken kost veel extra tijd en energie. Je kunt veel makkelijker gewoon meubels uit een brochure bestellen.* Joris onderschrijft het: "Als je nu werkplekken circulair wilt maken en wilt re-usen en refusen moet je harder nadenken, je bewust meer verdiepen in duurzaamheidsbegrippen in brochures en het logistiek proces dat ervoor nodig is helemaal gaan organiseren." Daar staat volgens hem echter ook iets tegenover: "Het geeft meer energie als het eenmaal gelukt is." De stelling brengt Jochem tot een vraag: "Is het de markt die het moet bepalen of producten circulair zijn of is het de inkoop die zegt: ik

VAN LINKS NAAR RECHTS: CHRIS STEENSMA (RVO), PETER BEKKERING (SMART WORKPLACE), DENNIS MEESTERS (FRIESLANDCAMPINA), KITTY SLUISMAN (SWECO), ESTHER TER BRAAK (ISS), EDWIN BENNING (SMART WORKPLACE), WIM KOOYMAN (SMART WORKPLACE), JOCHEM STREEKSTRA (FMHAAGLANDEN) EN JORIS DE SCHEPPER (DIENST JUSTITIËLE INRICHTINGEN).

koop alleen maar producten in als het voldoet aan bepaalde circulariteitscriteria? Dat is interessant om twee redenen: enerzijds wordt de inkoop gevoed vanuit de markt, waarbij de inkoop vaak de mogelijkheden niet kent. En anderzijds bepalen grote overheidspartijen als RVO, DJI en FMHaaglanden mede door hun inkoopbeleid wat de markt doet." Kitty bevestigt dat het beleid en de cultuur van de organisatie bepalend is: "Onze directie staat achter minimaal duurzame en het liefst circulaire inkoop: 'practice what you preach'. Natuurlijk telt budget ook mee, maar het staat niet voorop." Esther is ervan overtuigd dat mensen er ook aan zullen moeten wennen: "Als meer bedrijven het gaan doen wordt de stap steeds gemakkelijker."

BELEID

Volgens Jochem komt de roep om circulaire inkoop van de opdrachtgevers zoals ministeries maar zeker ook van FMHaaglanden zelf: "We willen het als facilitair bedrijf. We hebben ons gecommitteerd aan de SDG's en hebben duurzaamheid in alle jaar-

plannen opgenomen. En dat gaat ver: van inkoopcontracten tot inrichting van gebouw en werkplekken en van de verwarming twee graden lager tot kerstverlichting met tijdschakelaars. Bij dat laatste gaat het vooral om de signaalwerking: als overheid voorop in plaats van achteraan lopen." Chris ziet dat het effect heeft: "FMHaaglanden richt een van onze kantoren in Den Haag in en komt daar zelf met de vraag of ze daarbij gebruik mogen maken van gebruikte spullen uit hun opslag. Vervolgens gaan wij als opdrachtgever daar-

over met hen het gesprek aan. En juist dat gesprek tussen leverancier en opdrachtgever is van groot belang."

Naar aanleiding van een vraag van Dennis waarom kiezen voor het organiseren van circulaire werkplekken meer energie kost, vertelt Joris over de aanpak bij DJI: "Wij hebben een interne markt-plaats. Daarbij kijken we wat we kunnen re-usen, wat waar wanneer vrij komt en wat waar wanneer nodig is. Het managen van aanbod en vraag is een intensieve klus voor onze organisatie. We kij-

SMART WORKPLACE EN ISS FACILITY SERVICES HEBBEN EEN GEZAMENLIJK PROGRAMMA GELANCEERD, DUURZAME IMPACTMAKERS, MET ALS DOEL KENNISONTSLUITING EN NETWERKVERBINDING TE FACILITEREN OM ZODOENDE TE VERSNELLEN IN DE VERDUURZAMING. BOVENDIEN WORDT ZO IMPACT GEMAAKT OP DE ZEVENTIEN SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS. ONDERDEEL VAN HET PROGRAMMA ZIJN VIER ROUND TABLES. OP 8 DECEMBER 2022 VOND IN THE GREEN HOUSE IN UTRECHT DE VIERDE PLAATS, OVER CIRCULARITEIT EN DE SDG'S 12 (VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE) EN 15 (LEVEN OP HET LAND).

Dennis Meesters:
Het heeft een positief effect op de organisatie en de medewerkers als je te horen krijgt dat je al heel veel bijdraagt.

ken of het nodig is om bepaald meubilair te refurbishen. Dat refurbishen doen we op een sociale manier: in een penitentiaire inrichting (PI), zodat mensen daar een vak leren. Deze aanpak is mooi maar kost veel tijd en energie om het te faciliteren. En datzelfde geldt ook voor de markt: zij zullen bij een circulaire aanpak andere producten moeten kiezen die van elkaar zijn los te koppelen zodat je andere afvalstromen krijgt in plaats van een mix die je daarna niet meer kunt gebruiken. Dat is een uitdaging waarbij de markt volop in ontwikkeling is. Bij DJI hebben we mantelcontracten met vaste partners. Wij proberen de inkoopkant echter wel te beïnvloeden door te werken met een bouwstenemethodiek die aangeeft dat er een bepaald percentage circulariteit in een aanbieding moet zitten en een bepaalde CO₂-footprint. Op deze manier proberen we ook het bewustzijn over circulariteit te beïnvloeden, een zaak van lange adem waar we er nog lang niet zijn." Chris haakt daarop in: "Alle overheden zijn momenteel bezig met maatschappelijk verantwoord inkopen, inclusief circulariteit. Op het moment dat we dat ook gaan terugzien in mantelcontracten gaat dat helpen om de gewenste versnelling te krijgen."

Kitty geeft als antwoord op de stelling dat zij niet meer tijd kwijt is en vooral de markt het werk laat doen: "Ik geef aan dat ik het circulair wil en wat ik nodig heb. Vervolgens laat ik het aan de leverancier/partner om met een voorstel te komen." Esther wijst erop dat meubelleveranciers ook met circulariteit bezig zijn. "Wij werken met Ahrend met een circulair businessmodel. Daarbij leasen we bijvoorbeeld een stoel, die ook desgewenst gereviseerd kan worden." Dennis knikt: "We moeten aan de experts bij de meubelleveranciers de vraag stellen hoe ze hun producten meer circulair kunnen maken. Door die samenwerking te zoeken hoeven we het niet als inkopende partij steeds opnieuw uit te zoeken."

VOEDSELKETEN

Bij de tweede stelling van de Round Table wordt ingezoomd op de voedselketen: *Facility management kan veel meer doen om de voedselketen verder te verduurzamen.* Esther trapt af en bevestigt daarbij de stelling: "We zijn er nog lang niet, ook niet bij ISS. Zo werken we hard om voedselverspilling tegen te gaan en zitten we midden in een eiwittransitie, de overgang van dierlijke naar plantaardige eiwitten. Met die transitie kunnen we grote impact maken omdat bijna 50 procent van onze CO₂-uitstoot in scope 3 te herleiden is naar food service. Tegelijkertijd zitten er ook uitdagingen in: de klanten en de gasten meekrijgen maar ook onze eigen staf meekrijgen, want zij moeten met lekkere plantaardige eiwitten het vlees laten vergeten. Bij dat alles is mindset en communicatie via storytelling essentieel zodat mensen stap voor stap bewust worden van wat ze eten. Daarnaast kunnen we kijken naar circulaire grondstoffen als kofiedrab, oesterzwammen en sinaasappelschillen." Jochem daagt vervolgens Esther uit: "Waarom levert ISS nog vlees?" Esther pakt de handschoen op: "We willen in drie jaar naar 80 procent plant-based gerechten. Op weg daarnaartoe hebben we achter de schermen al veel producten gesaneerd. Ook is de kaart aangepast omdat de koks meer plant-based recepturen hebben. Tegelijkertijd merken we ook in klantgesprekken dat ze het kroketje nog niet willen missen. Wel zijn er al een paar opdrachtgevers die plant-based als standaard aanbod willen met vlees als optie. Als ISS willen we overigens niet communiceren of iets vegan of vega is, maar vooral dat het een lekker broodje is."

Chris wijst op twee RVO-locaties – Utrecht en Assen – met pilots waar vegan catering wordt aangeboden: "Dat gaat goed omdat er in samenwerking met de cateraar – goede lekkere alternatieven worden aangeboden." Jochem doet naar aanleiding daarvan een oproep aan grote cateraars: "Toon ballen en laat zien richting je opdrachtgever dat je het niet anders doet. Nu zijn kleine cateraars vaak de voorlopers." Esther vult aan: "In de cateringmarkt zijn daar inderdaad al voorbeelden van: je bestelt een week van tevoren een lunch die op maat wordt gemaakt, zodat je minder waste hebt."

Kitty geeft eerlijk toe dat Sweco in vegan voedselaanbod niet vooroploopt: "We hebben al een paar jaar na de nodige discussies de 'meatless monday.'" Ze geeft aan dat Sweco op andere manieren probeert de CO₂-footprint van voedsel te verlagen: "Zo werken we met een regionale cateraar, streven we naar zo min mogelijk afval en

DEELNEMERS

- DENNIS MEESTERS, CORPORATE REAL ESTATE MANAGEMENT DIRECTOR BIJ FRIESLANDCAMPINA.
- KITTY SLUISMAN, MANAGER FACILITAIR BIJ SWECO NEDERLAND.
- JOCHEM STREEKSTRA, OPERATIONAL FACILITAIR MANAGER BIJ FMHAAGLANDEN.
- JORIS DE SCHEPPER, KWARTIERMAKER BIJ DIENST JUSTITIËLE INRICHTINGEN.
- CHRIS STEENSMA, PROJECTLEIDER CO₂-PRESTATIELADDER BIJ DE RIJKSDIENST VOOR ONDERNEMEND NEDERLAND (RVO).
- ESTHER TER BRAAK, SUSTAINABLE & ZERO WASTE MANAGER BIJ ISS NEDERLAND.

hebben we onze eigen composteerma-chine waarvan we de compost gebruiken voor onze eigen tuin. Ook doen we geen banqueting op zalen meer maar laten mensen zelf langs de counter lopen voor hun lunch."

Ook bij FrieslandCampina is plant-based en vegetarische catering geen prioriteit, zegt Dennis: "Er is geen actief beleid op dat punt." Hij legt uit waarom: "Zuivel is onze corebusiness. En onze beroeps-populatie is zodanig dat het geen belangrijk onderwerp is. We bieden het overigens wel aan." Net als Sweco zoekt FrieslandCampina daarom bij voedsel naar winst op andere gebieden: "We streven naar zero waste in het proces eromheen en het goed managen van de inkoop. In die zin is het wel een strategisch vraagstuk voor het bedrijf. Bij de catering lopen we echter niet voorop."

GEDRAG

Bij de antwoorden op de eerste twee stellingen komt regelmatig gedrag aan de orde. De derde stelling van de Round Table zoomt daar specifiek op in: *Circulair gedrag kun je leren.* Jochem beaamt dat en haalt een recente eigen ervaring aan: "Onlangs kreeg ik zes gebruikte I-pads voor mijn team. Mijn eerste reactie was: ze zijn niet nieuw. Pas daarna realiseerde ik me: uiteraard zijn ze niet nieuw, bovendien zijn ze gewoon goed. En ik bedacht me ook iets anders: als ik – die best vooruitstrevend ben – al zo'n reactie heb, zullen er veel meer mensen zijn met zo'n reactie. Daarom is storytelling ook zo belangrijk. Circulair moet sexy worden." Esther herkent de situatie en de eerste reactie van Jochem. "Om dat eruit te halen en dilemma's tussen nieuw en circulair te voorkomen, wordt in 2023 het inkoopbeleid herschreven." Chris: "Er is nog een wereld op dit gebied te winnen, onder meer door aan de leverancier bij het begin van onder andere de contractafspraken te vragen wat er aan het eind van de lifecycle met een product gebeurt. Gaan ze in de shred-

Jochem Streekstra:
Zorg dat circulariteit in de haarvaten van je organisatie komt. En zorg dat alle projecten iets hebben met duurzaamheid.

der, worden ze uit elkaar gehaald of worden ze gereviseerd? Door daarop te sturen kunnen we de keten veranderen." Esther gaat nog een stap verder: "Stel jezelf de vraag wat je inkoop: het product of een behoefte, oftewel de lichtarmatuur of het licht?"

CAMPAGNES

Moderator Wim vraagt de deelnemers vervolgens hoe je als organisatie kunt bevorderen dat medewerkers als gebruikers van een werkomgeving meer circulair gedrag gaan vertonen door anders om te gaan met de eigen spullen en door beter afval te scheiden. Joris: "Je ziet enerzijds allerlei campagnes om bewustzijns te triggeren en gedrag te veranderen. Anderzijds gaat het ook om het faciliteren van, zoals bij deze Round Table die aan een circulaire tafel plaatsvindt. Daarnaast zie ik bij Inkoop een 'nieuw normaal' ontstaan vanuit het bewustzijn

Kitty Sluisman:
Ik geef aan dat ik het circulair wil en wat ik nodig heb. Vervolgens laat ik het aan de leverancier/partner om met een voorstel te komen.

dat een andere – circulaire – inkoop mogelijk is." Jochem haalt een praktijkvoorbeeld aan: "Wij hadden te maken met 80 vergaderruimtes met vuilnisbakjes waarin alle afval ging. We hebben toen een campagne met posters en een instructiefilmpje moeten starten om die afvalbakjes te verwijderen en om op centrale plekken afval te scheiden." Dennis ziet wel een verschil in de generaties bij zijn organisatie: "Ik merk dat jongere mensen er bewuster over zijn en er actiever mee bezig zijn." Hij haalt nog iets anders aan: "De afgelopen periode hebben we footprintchallenges gedaan op individueel niveau en op teamniveau. Dat helpt, want nu krijgen we steeds meer vragen of op een afdeling de temperatuur ook naar beneden kan. En er wordt ook anders – positiever en enthousiaster – gekeken naar hergebruikt meubilair. Mensen acteren op in het zicht lopende dingen."

VERBIEDEN

Over het opleggen van circulariteit als wettelijke verplichting zijn de meningen verdeeld. Daar waar Dennis enthousiast positief reageert en een dwingende maatregel van de overheid ziet als een goede stok achter de deur, ziet Chris meer in het gedrag beïnvloeden: "Wij hebben binnen de overheid onderzoeken gedaan, waarbij per afdeling werd gekeken wat in de containers zat en dat

2050

Of het allemaal voldoende is, zal nog moeten blijken. De laatste stelling draagt twijfel in zich en daagt de deelnemers uit: De markt is nog lang niet circulair. Het gaat niet lukken om in 2050 volledig circulair te zijn. Chris wil de handdoek nog niet werpen. "Wel vind ik dat 2050 nog heel erg ver in de tijd zit. Daarom moeten er in de weg ernaartoe tussen-doelen worden bepaald. Zodat we kun-

Esther ziet wel heil in tussendoelen. "Als die meetmomenten namelijk aantonen dat het te langzaam gaat en dat je het einddoel niet gaat halen kun je alsnog ingrijpen en het indien nodig alsnog opleggen." Want, zo benadrukt ze, er zijn voldoende wegen die hierbij naar Rome leiden: "Je kunt efficiënter gaan werken, je kunt anders met grondstoffen omgaan en je kunt proberen belemmeringen weg te halen. Een belangrijke daarbij is dat beslissingen gemaakt worden vanuit een financieel oogpunt. Met name de zichtbare kosten en opbrengsten voor de aandeelhouders. Zonder de werkelijke klimaat- en social kosten inzichtelijk te maken." Joris wijst erop wat de gevolgen op den duur zijn als er nu niet rigoureuus wordt ingegrepen: "Dan krijg je straks Soest-Aan-Zee. Inclusief de nu al aanwezige Soesterduinen." Hij wijst erop dat uit het Circularity Gap Report 2022 van Circle Economy blijkt dat de circulaire economie nu wereldwijd onder de negen procent zit, een percentage dat bovendien afneemt: "Als dat niet 100 procent wordt hebben ze straks te weinig spullen om te produceren en krijgen we schaarste."

CHIEF SUSTAINABILITY OFFICER

Volgens Jochem vergeten we bij deze discussie het sociaal-psychologische aspect: "Je kunt namelijk 2050 prima halen. De technieken zijn er, de middelen zijn er, alleen het gedrag houdt ons tegen. Wat doen we vervolgens: bij de opleidingen zetten we in op techniek die het halen van de doelen mogelijk maakt. De techniek is echter niet de bottleneck, dat is het gedrag." Hij doet daarom een oproep: "Investeer in je bedrijf in

Joris de Schepper:
Als we circulariteit vanuit de overheid niet opleggen, blijven we afhankelijk van intrinsiek gemotiveerde frontrunners, die de urgentie inzien.

wekelijks teruggegeven. Dat hielp, want geen enkele afdeling wil onderaan staan." Jochem maakt het nog concreter: "Wij hebben alle koffiebekertjes van een week verzameld en die in een grote doorzichtige zak gedaan." Joris zit wel meer op de lijn van Dennis: "Het merendeel doet circulariteit namelijk niet vanzelf. Als we circulariteit vanuit de overheid niet opleggen, blijven we afhankelijk van intrinsiek gemotiveerde frontrunners, die de urgentie inzien. En dat is niet voldoende, want we zijn nog lang niet waar we moeten zijn." Kitty ziet dat een verplichting niet altijd tot problemen leidt: "Bij Sweco is sinds 1 januari 2022 het wagenpark verplicht full-electric. Inmiddels zien we in de praktijk dat er amper bezwaren zijn."

Esther ter Braak:
Mindset en communicatie via storytelling is essentieel zodat mensen stap voor stap bewust worden van wat ze eten.

nen kijken of die gehaald zijn en of we op schema zitten om bij het einddoel te komen." Chris vindt wel dat er om het doel te halen zaken moeten veranderen: "We moeten, ik zei het al, als overheid de regie pakken en duidelijke keuzes durven maken. Ook als die pijn doen. Want als we op deze voet doorgaan en niets veranderen in gedrag en onze omgang met grondstoffen gaan we het zeker niet halen."

Het laatste woord is bij dit thema aan Chris, die bij de Round Table een representant van 'de overheid' is: "Ik vind dat de overheid bij circulariteit duidelijk de regie moet pakken met de middelen die we daarvoor hebben. Zoals met Maatschappelijk Verantwoord Inkopen. Van opleggen blijf ik echter geen voorstander. Dat moet echt het laatste redmiddel zijn."

Chris Steensma:
Je hebt dan namelijk een uniforme meetbron die je voor de langere termijn kunt inzetten. Los van de wisselingen in politiek en beleid.

Wim Kooyman:
Hoe kun je realiseren dat medewerkers als gebruikers van een werkomgeving meer circulair gedrag gaan vertonen?

een sociaal psycholoog die het halen van de doelen begeleidt! Benoem een Chief Sustainability Officer, net zoals je een aantal jaren geleden de opkomst van de Chief Happiness Officer zag. Misschien moet je zelfs vanuit de overheid verplichten dat elke organisatie zo'n functionaris heeft." Volgens Kitty heeft het ook te maken met hoe je de stelling en de definitie van circulair uitlegt. "Ik denk namelijk dat we als organisatie de doelstelling wel gaan halen. De wereld is echter groter dan alleen onze panden." Bij het halen van de doelen kunnen de SDG's (Sustainable Development Goals: 17 doelen en 169 subdoelen die de wereld tot een betere plek moeten maken in 2030. Ze zijn een mondiaal kompas voor uitdagingen als armoede, onderwijs en de klimaatcrisis.) helpen, aldus Chris:

"Je hebt dan namelijk een uniforme meetbron die je voor de langere termijn kunt inzetten. Los van de wisselingen in politiek en beleid." Joris brengt een andere nuance aan: "Je ziet dat organisaties die op dit punt vooroplopen vaak drie of vier SDG's kiezen om daarin te excelleren." Dennis is er volledig van overtuigd dat FrieslandCampina de doelstelling voor 2050 rond klimaatneutraal zijn en volledig circulair gaat halen: "Ik heb vertrouwen in waar we staan en nog meer in de generaties na ons die er met nog meer energie en drive mee bezig gaan. Daarnaast heb ik veel vertrouwen in innovatie. En het gedrag? Dat komt wel. Uiteindelijk draaien we als mensheid allemaal bij. Los van of dat met zachte of met dwingende hand is." Joris heeft voor Nederland geen twijfels: "Dat gaan we redden."

Chris pakt daarna het stokje over en heeft ook een advies: "Doe het samen en leer van elkaar." Esther vult aan: "Ik ben het ermee eens en hoop dat we daardoor een versnelling in circulariteit kunnen bewerkstelligen." De deelnemers realiseren zich daarbij dat circulaire doelstellingen wel eens in tegenspraak kunnen zijn met financiële doelstellingen. Joris: "Het is ook daarom belangrijk dat je circulariteit bespreekbaar maakt in je organisatie. Ik pleit er zelfs voor om het mee te nemen in personeelsgesprekken en medewerkers te vragen hoe duurzaam ze zijn en wat ze kunnen bijdragen in hun rol als teammanager, inkoper of productiemedewerker. Als je het bespreekbaar maakt, worden mensen zich er bewust van en gaan ze er ook naar handelen." Kitty onderschrijft zowel het belang van doen als van het erover praten: "Blijf de verhalen over circulariteit vertellen!" Dennis knikt: "Vertel daarbij ook dat we eigenlijk al heel veel doen. En doe hetzelfde als bij het opvoeden van kinderen: stimuleer positief! Want het heeft een positief effect op de organisatie en de medewerkers als je te horen krijgt dat je al heel veel bijdraagt. Steeds te horen krijgen dat je in een 'vieze' auto rijdt, stimuleert niet."

Circulariteit komt straks in alle contracten en er komen circulaire gebouwen en energieneutrale kantoren. Mondiaal vraag ik het me af en ook bij Europa heb ik eerlijk gezegd twijfels." Ook Jochem is positief erover dat Nederland in 2050 volledig circulair is: "We halen het! Ook omdat ik net als Dennis veel vertrouwen heb in de komende generaties." Esther knikt, maar plaatst wel een kanttekening: "De jongere generaties kunnen heel veel, maar we kunnen niet alles op ze afschuiven. De oudere generaties moeten nu ook zelf aan de bak."

SLOTBESCHOUWING

In de slotronde geeft Jochem aan wat voor hem belangrijk is: "Zorg dat circulariteit in de haarvaten van je organisatie komt. En zorg dat alle projecten iets hebben met duurzaamheid. Dat kun je borgen door het in je jaarplannen op te nemen."